

**Impact maken
voor bescherming
van de zee**

**‘Oorspronkelijke
huisdierrassen
zijn van onschat-
bare waarde’**

**Stelling: Gelukkig
gaat er nog heel
veel goed!**

VVA-A Magazine is het ledenblad van alumni-
vereniging VVA Aristaeus van hogeschool
Van Hall Larenstein en Yuverta mbo Velp.

Hoofdredactie
Ria Dubbeldam (GAW)

Redactie
Edwin Vriezen,
Hans van den Bos,
Frank Heijns

Ledenadministratie
VVA Aristaeus
Postbus 350, 6880 AJ Velp
T 026-3695725
E els.themmen@hvhl.nl
www.vva-aristaeus.nl

Advertentieverkoop
Medialijn bv, Rebecca de Winter
T 0314-763735
E r.dewinter@medialijn.nl

Opzeggen lidmaatschap
Schriftelijk voor 1 december 2025.

Copyrights
Het auteursrecht berust bij de uitgever en de
auteurs. Overname van artikelen wordt
gewaardeerd, mits voorzien van een deugdelijke
bronvermelding.

Aansprakelijkheid
De uitgever en auteurs streven naar juistheid van
de informatie. De uitgever en auteurs aanvaarden
geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg
is van handelingen gebaseerd op onze informatie.

Bestuur VVA Aristaeus
Voorzitter / Erwin van den Berg a.i.,
erwin@vva-aristaeus.nl
Penningmeester / Michel Tol,
michel@vva-aristaeus.nl
Secretaris / Sybren Visser
Algemene bestuurslid / Jaco Hendriksen

Druk / Senefelder Misset B.V.
Vormgeving / GAW ontwerp+communicatie,
Wageningen
Oplage / 3.500
Coverfoto / Waddenzeegebied met zeehonden
foto Mark Zekhuis

ISSN 1879-422X

Groen onderwijs is van groot belang voor onze toekomst

Beste leden, alumni en studenten,

Op het moment van schrijven hangt het voorjaar in de lucht en kleurt alles weer groen. De periode waarin onze alumni zich het beste voelen. Want alle plannen en projecten waar in het najaar en de winter aan is gewerkt, komen tot uitvoering en worden zichtbaar.

Helaas wordt het groen overschaduwd door een twee donkere wolken. Bezuinigingen treffen het hoger onderwijs in Nederland, dus ook Hogeschool Van Hall Larenstein (HVHL). Ondertussen is kennis over onze groene leefomgeving harder nodig dan ooit tevoren en moeten er studenten opgeleid worden die de opgedane kennis in de praktijk kunnen toepassen.

De andere donkere wolk is de voorgenomen verhuizing van HVHL Leeuwarden naar de Campus NHL-Stenden in Leeuwarden. Hieraan was in het vorige magazine al een kort nieuwsbericht gewijd.

De plannen doen mij denken aan het Herenakkoord van 1989. Toen kwam er één centrale plaats in het noorden voor al het hoger (groen) onderwijs. Verdwijnt binnenkort deze eigen plaats? Waar in 1989 Hans Wiegel voor Friesland alles uit onderhandelde, heeft HVHL nu ook een Hans Wiegel nodig om op te komen voor de belangen van onze school. En als het toch aankomt op verhuizing, zal de connectie met Aeres MBO Leeuwarden, die in hetzelfde gebouw gevestigd is, verloren gaan. Terwijl wij als VVA Aristaeus deze banden juist proberen aan te halen, zoals die in Velp tussen HVHL en Yuverta mbo Velp al jaren vanzelfsprekend zijn.

Trots ben ik op de Carrièredagen die VVA Aristaeus al vele jaren organiseert. Bedrijven en overheden zien het belang van een goede relatie met de alumnivereniging, HVHL en Yuverta mbo Velp en de studenten om de werknemers van de toekomst te leren kennen.

We hopen dat jullie genieten van deze editie en roepen net afgestudeerde studenten op om lid te worden en deel te nemen aan een van onze activiteiten!

Hartelijke groet,

Sybren Visser,
secretaris VVA Aristaeus

P.S. Met dit voorwoord stel ik me gelijk even voor. In 2023 ben ik afgestudeerd in Management van de Leefomgeving in Leeuwarden. In december 2024 ben ik tot het bestuur toegetreden. In mijn dagelijks leven werk ik als projectmedewerker bij de gemeente Terschelling en mijn hobby's zijn onder meer sport en treinreizen.

INHOUD • 2 • 2025

6 Nu ook een deeltijdmaster Duurzame Gebiedstransities

De voltijdsmaster Duurzame Gebiedstransities loopt inmiddels twee jaar. In september start er nu ook een eenjarige deeltijdvariant.

10 ‘Oorspronkelijke huisdierrassen zijn van onschatbare waarde’

Van Hollandse kriel, Bonte Bentheimer, Veluws heideschaap tot Witrik. Tamara Wijkkel-Pigot is een warm pleitbezorger voor het behoud van ons levend erfgoed.

13 ‘Als mensen een fijne tijd bij ons hebben, gaat de rest vanzelf’

De kansen die hij bij kreeg bij Donker Groep vormden de basis voor de manier waarop Alvin Riga als vestigingsleider zijn werk doet.

16 Tien jaar met plezier bomenkennis delen betaalt zich uit

Praktijk Centrum Bomen in Apeldoorn bestaat dit jaar tien jaar. Vanaf dag één liep het storm met cursisten die meer willen weten over boomverzorging. Kwaliteit staat hoog in het vaandel, maar vlak ook de plezierfactor niet uit.

20 Stelling: Gelukkig gaat er nog heel veel goed!

We worden overspoeld met negatief nieuws. Probeer dan maar eens niet te gaan somberen. Gelukkig zijn Van Hall Larensteiners veelal positief ingestelde mensen.

25 Column: Onze alumnus in Zweden

Behalve het aanpakken van milieuproblemen, staat het Zweedse staatsbedrijf voor de uitdaging om het stadscentrum van Kiruna te verplaatsen.

26 Zorgen over en hoop voor de toekomst bij studenten

Coördinator studieloopbaanbegeleiding Judith Santegoets onderzoekt het welbevinden van studenten. Ze worden met hun neus op klimaatverandering en biodiversiteitsverlies gedrukt.

28 Lectoraat in beeld: kust- en mariene systemen

Janneke Ottens voelt zich als lector als een vis in het water. Ze kan nieuwe inzichten uit onderzoek in de praktijk brengen en impact maken voor bescherming van de zee.

En verder: VVA-A nieuws en advertorials

**Gefeliciteerd met je diploma
Word nu lid van VVA Aristaeus!**

VVA Aristaeus, de vereniging van afgestudeerden van Hogeschool Van Hall Larenstein en Yuverta mbo Velp, feliciteert je met het behalen van je diploma. Een diploma waar je trots op mag zijn. Wellicht studeer je verder of begin je nu aan een mooie carrière. VVA Aristaeus kan als netwerkorganisatie je daarbij ondersteunen. Zo kom je via de vereniging in contact met andere afgestudeerden in het werkveld. Word dus snel lid. Studeer je verder bij Van Hall Larenstein, dan is je lidmaatschap zelfs gratis. Kijk op www.vva-aristaeus.nl voor meer informatie. We zien je graag terug bij een van de bijeenkomsten van VVA Aristaeus.

Opleiding Milieukunde 40 jaar

Op 12 april was het feest voor Milieukunde. De opleiding bestaat dit jaar 40 jaar. Dat werd gevierd met workshops en een reünie met circa vierhonderd reünisten. Een prachtige gelegenheid om samen herinneringen op te halen. Het evenement liet ook zien welke indrukwekkende bijdragen oud-studenten

hebben geleverd op het gebied van duurzaamheid en milieu. Het evenement werd gesponsord door bedrijven en onze alumnivereniging VVA Aristaeus. Het nieuwe bestuurslid Sybren Visser vertegenwoordigde VVA Aristaeus.

Nieuw lectoraat Vitale Agrolandschappen van start

Op januari is het nieuwe lectoraat Vitale Agrolandschappen van start gegaan onder leiding van lector Euridice Leyequi en Abarca. Het lectoraat werkt aan vernieuwende landbouwsystemen die natuurlijke hulpbronnen beschermen én verbeteren, terwijl tegelijkertijd de productiviteit wordt verhoogd. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de natuurlijke eigenschappen van het landschap, maar ook naar sociale en economische factoren. Het doel: een duurzame balans tussen milieubescherming, economische

Actie tegen bezuinigingen en
Wet internationalisering in balans

Jan van Iersel, voorzitter van het College van Bestuur, en opleidingsmanager Charissa Hardenberg planten als ludieke actie een geldboom op Landgoed Larenstein

Medewerkers en studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein kwamen op 14 april in actie tegen de bezuinigingen van bijna een miljard euro op het hoger onderwijs en tegen de Wet internationalisering in balans (WIB) in de huidige vorm. In de *walkout* tussen de middag sprak het College van Bestuur en werd er een symbolische geldboom

geplant. Jan van Iersel, voorzitter van het College van Bestuur, sprak naar aanleiding van de maatregelen zijn zorg uit over gevolgen voor de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek in de toekomst. Met de protestactie sloot de school zich aan bij de estafettestaking van de universiteiten tussen 10 en 25 april.

groei en sociale samenhang. Het lectoraat heeft Oost-Nederland als belangrijkste focus en internationaal in Indonesië (West-Timor) en India (Maharashtra). Het nieuwe lectoraat bouwt voort op eerdere onderzoeken en projecten. Centraal staat de wisselwerking tussen bedrijven en het landschap waarin zij opereren. Het landschap biedt kansen voor innovatieve duurzame bedrijfsvoering, samenwerking en marktontwikkeling.

Van Hall Larenstein opnieuw duur-
zaamste instelling hoger onderwijs

Sinds 2018 staat Hogeschool Van Hall Larentein bovenaan als duurzaamste hogeschool in de SustainaBul 2025, de jaarlijkse duurzaamheidsranking. Ze mag zich nu zelfs de duurzaamste van alle hogescholen én universiteiten noemen. Wat de nieuwe erkenning extra bijzonder maakt, is dat

de beoordeling voor het eerst is uitgevoerd door teams van studenten én medewerkers van andere onderwijsinstellingen. Zij keken naar thema's als visie, curriculum, professionele ontwikkeling, pedagogiek & didactiek, onderzoek en bedrijfsvoering.

Agenda VVA Aristaeus

11 juli, hele dag
Excursie Schiermonnikoog
Er kunnen maximaal 40 personen deelnemen

26 september, 14.00-16.30 uur
Excursie Rijnlandroute (omgeving Leiden) i.s.m. Boskalis (HVHL-alumnus Ninja Blok)
Meer weten over het project: <https://nederland.boskalis.com/wie-we-zijn/nieuws/deelproject-rijnlandroute-voorlopig-gegund-aan-boskalis>

september, tijdstip volgt
Excursie aanleg & onderhoud groen, o.a. bij Universiteit Twente i.s.m. Krinkels (HVHL-alumni Ricardo Riesthuis en Erwin Rhebergen)

1 oktober, 10.00-15.30 uur
Carrièredag Leeuwarden

10 oktober, tijdstip volgt
Algemene Ledenvergadering + bootexcursie Maasvlakte

Kijk voor meer activiteiten en opgave op www.vva-aristaeus.nl

Een onvergetelijke studiereis: van
München tot Ljubljana

VVA Aristaeus was één van de sponsors van de studiereis van studievereniging Terra Partum naar Duitsland en Slovenië, waar studenten Tuin- en Landschapsinrichting volop leerden, reisden én verbonden. Als alumnivereniging investeren we graag in dit soort initiatieven. Zo bouwen we mee aan verbinding tussen studenten en alumni; de vakgenoten van morgen én vandaag. De studiereis in mei naar Duitsland en Slovenië was vol natuur, cultuur, vakinhoudelijke verdieping én gezelligheid. In München deed de groep van 41 studenten en 3 docenten (Freek Rurup, Freddy van Dijken en Henriette Berns) een puzzelfietstocht langs iconische plekken als Englischer Garten, Hofgarten en Olympiapark. De Universiteit van Weihenstephan werd bezocht, inclusief een rondleiding door de sortimentstuin. De groep reisde na een tussenstop bij het sprookjesachtige Zelenci-meer door naar Slovenië. Daar splitsten ze zich in tweeën: de ene helft ging met Henriette Berns op plantenexpeditie in de bergen, de andere helft zocht verkoeling bij de watervallen. In Ljubljana verzorgde landschapsarchitect Matej Kucina (bureau Bruto) een tweedaags programma langs projecten. Terug naar Nederland was als tussenstop een rondleiding door de paleistuin van Slot Linderhof. De laatste avond werd in Füssen (Duitsland) afgesloten met een pubquiz vol weetjes over de reis.

Olympiapark. De Universiteit van Weihenstephan werd bezocht, inclusief een rondleiding door de sortimentstuin. De groep reisde na een tussenstop bij het sprookjesachtige Zelenci-meer door naar Slovenië. Daar splitsten ze zich in tweeën: de ene helft ging met Henriette Berns op plantenexpeditie in de bergen, de andere helft zocht verkoeling bij de watervallen. In Ljubljana verzorgde landschapsarchitect Matej Kucina (bureau Bruto) een tweedaags programma langs projecten. Terug naar Nederland was als tussenstop een rondleiding door de paleistuin van Slot Linderhof. De laatste avond werd in Füssen (Duitsland) afgesloten met een pubquiz vol weetjes over de reis.

Monumenten Kennisfestival

Klement Rentmeesters bestaat vijftien jaar en viert dat op donderdag 18 september met een Monumenten Kennisfestival voor erfgoedliefhebbers, monumenteneigenaren en experts. Tijdens het evenement wordt kennis uitgewisseld over de instandhouding van monumentaal vastgoed. Het festival vindt plaats op landgoed Frymerson in St. Odiliënberg. Voor meer informatie, aanmelding en programma updates: www.monumentenfestival.nl

Nu ook een deeltijdmaster Duurzame Gebiedstransities

De voltijdsmaster Duurzame Gebiedstransities loopt inmiddels twee jaar. In september start er nu ook een eenjarige deeltijdvariant. ‘Toen we in gesprek kwamen met het werkveld om werkplekken voor onze voltijders te vinden, kregen we al snel door dat de praktijk ook behoefte heeft aan een deeltijdvariant voor hun eigen mensen’, vertelt Emiel Helmink, coördinator van de opleiding. Zo gezegd, zo gedaan.

Bij overheden zoals waterschappen, provincies en gemeenten maar ook advies-, rentmeesters- en ingenieursbureaus werken vanzelfsprekend de nodige mensen in het omgevingsmanagement en aan gebiedsprocessen. Maar niet iedereen heeft daarvoor een specifieke opleiding gedaan, waardoor deels op basis van zelf opgedane kennis, gevoel en praktijkervaring moet worden gewerkt. De nieuwe deeltijdmaster vult de gaten op. De ontbrekende onderliggende kennis en

vaardigheden worden daarmee aangevuld. Bij de start van de voltijddopleiding twee jaar geleden lag de focus nog op het landelijke gebied, nu richten zowel de voltijd- als de deeltijddopleiding zich ook op de stedelijke omgeving. Op vrijdagen zullen de deeltijders samen met de voltijders gaan studeren. Een win-winsituatie, zo maakt Helmink duidelijk. ‘De voltijdstudenten verwachten dat ze van de werkervaring van de deeltijders kunnen leren. Omgekeerd geven

potentiële deeltijders aan van voltijdstudenten praktische vaardigheden op te kunnen steken of op te frissen. Hoe maak je ook alweer een portfolio, hoe geef je constructieve feedback en hoe reflecteer je op situaties?’ Naast het gezamenlijke onderwijs op vrijdagen doen de deeltijdstudenten aan zelfstudie.

Workshopachtige setting

De voltijddopleiding trekt circa tien studenten per jaar. Het ideaalplaatje

‘Het geleerde kan ik gelijk toepassen in het gebiedsproces’

Aukje Verheijen behoort tot de eerste lichting die de voltijdmaster Duurzame Gebiedstransities heeft afgerond. Inmiddels is ze begonnen als trainee bij de provincie Utrecht waar ze werkt als projectleider landelijk gebied. Nu ze aan het werk is, is het een goed moment om te beoordelen wat de opleiding haar heeft gebracht. Maar ook op een andere manier kan ze op de master reflecteren. Als onderwijsassistent heeft ze zelfs nog meegeholpen bij het opzetten van de master. Hoe is dat eigenlijk gekomen? Aukje: ‘Ik was klaar met mijn bachelor Land- en Watermanagement en was op zoek naar een master met een wat meer sociale invalshoek en nam de tijd om de juiste keuze te maken. De school vroeg me om onderwijsassistent te worden. Ze wilden graag iemand in het team die met een studentenblik naar het onderwijs voor de nieuwe master Duurzame Gebiedstransities kon kijken. Zo begon ik ook met onderwijskundige werkzaamheden, zoals meedenken over het curriculum. Dat was erg leuk, en ik heb er heel veel van geleerd.’ Omdat de nieuwe master aansloot bij haar eigen interesses als het groenblauwe domein en het samenwerken met mensen, besloot ze de master zelf te gaan doen. Bovendien geloofde ze erin dat als je belanghebbenden meeneemt in het proces – en niet alleen voor hen of over hen adviseert – ze ook echt iets doen met wat je hebt onderzocht. En dat kon ze tijdens de master leren. De studie was nog boeiender dan ze vooraf had gedacht en ze heeft veel profijt van wat ze heeft geleerd. De geleerde transitietheorieën en het actieonderzoek kan ze nu als projectleider landelijk gebied toepassen. ‘Wat zo fijn is aan de opleiding is dat ik de theorieën in perspectief kan plaatsen en kan inzetten in mijn werk. Ik stel mezelf vragen als: “Welke methoden en theorieën heb ik geleerd en kunnen mogelijk de ontwikkeling van het gebiedsproces verder helpen.” Zo probeer ik ook de gebiedsregisseurs te ondersteunen om de beste aanpak te vinden om verder te kunnen.’

van coördinator Helmink is 20 à 25 studenten in een combi van voltijd en deeltijd. ‘Dan heb je een interessante club bij elkaar waar je in onze workshopachtige setting veel met elkaar kunt uitwisselen.’ De deeltijddopleiding duurt in principe een jaar. ‘De opleiding kan zo kort zijn, omdat de deelnemers al met gebiedsprocessen bezig zijn en hun eigen werk dus als casus inbrengen. Maar heb je minder tijd, dan is de opleiding ook over een langere periode uit te smeren.’ Het hele jaar wordt gewerkt aan de leeruitkomsten Actieonderzoek, Transitie management en Persoonlijke en Professionele ontwikkeling om zo stapje voor stapje richting het master-niveau te komen. Af en toe wordt er een thermometer in het proces gestoken en gekeken waar je staat en krijg je feedback om verder te groeien. ‘We noemen dit ontwikkelgerichte toetsing. Ik vind dat een mooie manier van onderwijs verzorgen. We laten zien hoe alles wat je leert met elkaar samenhangt. We rennen dus niet van toets

naar toets. Deze aanpak wordt ook erg door studenten gewaardeerd.’

Interesse in de deeltijddopleiding?

De eerste editie van de nieuwe deeltijddopleiding staat voor de deur. September is al snel. Wil je dan ook starten? Neem dan spoedig contact op met

Emiel Helmink, emi.helmink@hvhl.nl. Samen kunnen jullie kijken naar de mogelijkheden om de opleiding te gaan volgen. En kijk voor meer informatie vooral ook even op www.hvhl.nl > opleidingen

TEKST RIA DUBBELDAM, FOTO'S HVHL

De toekomst van Nederland verander je niet zomaar.

Wij geloven dat je elkaar hierbij nodig hebt.

Daarom gaan wij voor een samenwerking op de lange termijn, zodat we stappen kunnen zetten om Nederland toekomstbestendig in te richten.

Water en klimaat | Gebiedsinrichting | Waterveiligheid

BEKIJK ONZE VACATURES

Binnen de Nederlandse Agri&Food is de diervoedersector een kennisintensieve bedrijfstak, die internationaal een koppositie inneemt. Royal De Heus speelt daarin een toonaangevende rol. Elke dag zijn wij bezig met het ontwikkelen van efficiënte en kwalitatieve diervoederconcepten.

Nieuwsgierig en **innovatief** gaan wij daarbij voortdurend op zoek naar nieuwe mogelijkheden voor onze klanten. Royal De Heus biedt **ondernemende professionals** de mogelijkheid om deze leidende rol in de sector verder te helpen ontwikkelen. Bekijk onze vacatures op www.de-heus.nl/werken-bij-de-heus of stuur een open sollicitatie.

PEFC timmert aan de weg met duurzaam certificaat “Bomen Buiten het Bos”

Dit voorjaar heeft PEFC het eerste certificaat ‘Bomen Buiten het Bos’ uitgereikt aan de gemeente Zwolle. De certificering staat garant voor duurzaam beheer van stadsbomen en een verantwoorde afzet van het vrijkomende hout. Behalve voor stadsbomen is er ook een certificaat voor bomen in het landelijke gebied.

‘Nederland is wereldwijd koploper met dit certificaat voor “Bomen Buiten het Bos”, aldus een trotse Marten de Groot van het Nederlandse PEFC-kantoor.

‘Een aantal landen is nu ook geïnteresseerd om zo’n certificaat te laten vaststellen door PEFC International, waaronder Italië, Verenigd Koninkrijk en Portugal. Je ziet dat het leeft.’

Belangrijk certificaat

Het certificaat “Bomen Buiten het Bos” is een aanvulling op het internationale PEFC-keurmerk (Programme for the Endorsement of Forest Certification) voor duurzaam beheerde bossen. Het nieuwe keurmerk voor de stedelijke en landelijke omgeving laat zien dat ook daar bomen duurzaam beheerd kunnen worden. ‘Zo’n certificaat is belangrijk. In Nederland staat ongeveer de helft van de bomen buiten het bos. Ik hoorde bij zagerijen dat ze vaak populier verwerken die langs de weg hadden gestaan maar waarvoor geen certificaat voor duurzaam beheer bestond. Jammer, want het is belangrijk om ook dit hout te kunnen gebruiken voor de transitie naar duurzame bouwmaterialen, houtcascadering heeft de voorkeur. Samen met de gemeente Zwolle zijn we

gaan kijken of en hoe we de PEFC-regels voor bosbeheer ook kunnen toepassen voor bomen buiten het bos.’

Principes uit het bosbeheer

Het certificeringssysteem heeft twee categorieën: voor het stedelijke en het landelijke gebied. Het certificaat van Zwolle geldt voor stadsbomen. Inmiddels volgen diverse andere steden het voorbeeld van Zwolle en zijn in een traject gestapt. Binnenkort is de uitreiking van het eerste certificaat voor het landelijk gebied te verwachten.

Marten legt uit dat bij duurzaam boombeheer de biodiversiteit en productiviteit van de bomen nu en in de toekomst wordt behouden. ‘Gaandeweg kwamen we erachter dat de principes uit het bosbeheer best goed aansluiten bij bomen buiten het bos. Ook buiten het bos gelden regels als een divers bomenbestand, een arbo-certificaat voor aannemers om veilige werkomstandigheden te garanderen, instandhouding van het aantal bomen en het liefst een toename daarvan. Soms is de benadering net even anders dan in het bos, zoals bij dood hout. Ook in de stad kan er wel dood hout zijn.

Wellicht niet staand maar wel liggend op plekken waar niemand komt en het geen kwaad kan. Maar de norm in Nederlands duurzaam bos van gemiddeld 6 kuub dood hout per hectare is niet realistisch. We zeggen daarom: laat dood hout liggen daar waar het kan.’

Plicht voor herinplanten

Wat Marten vooral sterk vindt aan de regels voor het nieuwe certificaat, is dat er net als in bossen een herplantplicht geldt. ‘Daarmee hebben we iets toegevoegd aan de wetgeving die niet voor bomen buiten het bos geldt. Als er bij stadsvernieuwing of -ontwikkeling bomen moeten wijken, wordt er in eerste instantie gezocht naar plekken om bomen daar naartoe te verhuizen. Maar als dit niet mogelijk is, worden bomen gekapt en elders nieuwe bomen geplant. Het vrijgekomen hout wordt bij voorkeur duurzaam toegepast, bijvoorbeeld in stadsbankjes tot speeltoestellen en van houten constructies voor woning- en utiliteitsbouw tot kunstwerken. Hoe mooi is dat.’

Ben je geïnteresseerd in PEFC-certificering, bespreek de mogelijkheden met Marten de Groot, 030 6930040 of mail naar marten.de.groot@pefc.nl. Meer informatie: pefc.nl/bomenbeheer.

‘Oorspronkelijke huisdierrassen zijn van onschatbare waarde’

INTERVIEW

Van Hollandse kriel, Bonte Bentheimer, Veluws heideschaap tot Witrik. Tamara Wijkkel-Pigot is een warm pleitbezorger voor het behoud van ons levend erfgoed. ‘De ruim tachtig oorspronkelijke huisdierrassen vertellen ons over het leven en de samenleving van vroeger, maar wellicht nog belangrijker: ze zijn een wandelende genenbank voor de landbouw van de toekomst.’

Op een bijzondere manier kwam Tamara Wijkkel-Pigot terecht bij Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH). Na haar opleiding Wildlife management in Leeuwarden had ze eerst diverse banen als beheerder en project-manager, maar landde pas echt bij de gemeente Nijmegen, waar ze beheerder van drie kinderboerderijen werd en er twaalf jaar bleef. ‘Ik voelde me senang bij zo’n clubje waar je samen iets opbouwt en samen een toekomstvisie maakt om van kinderboerderijen mooiere en betekenisvollere plekken te maken voor de buurt. De gemeente besloot echter op een gegeven moment om het vakinhoudelijke en het teamleiderschap te scheiden. Ik vond de combinatie juist zo mooi. Uiteindelijk koos ik voor het vakinhoudelijke, maar vroeg me tegelijk af of ik dit werk moest blijven doen.’

Uitgelezen kans

Toen kwam SZH om de hoek kijken. In de loop van de tijd had Wijkkel-Pigot op de Nijmeegse kinderboerderij ‘t Boerke al verschillende zeldzame rassen verzameld en contact gezocht met SZH omdat ze voor de kinderboerderij een erkenning wilde verwerven als educatiecentrum voor zeldzame huisdierrassen. Dat lukte, de kinderboerderij kwam door de screening. In die tijd kreeg ze ook een bijzonder verzoek van SZH, die op haar beurt de vraag van Yverta mbo Nijmegen had gekregen om lessen te verzorgen over zeldzame huisdierrassen. Nonja Romijn van SZH dacht toen aan samenwerking met Tamara. De studenten zouden als excursie een bezoek kunnen brengen aan de kinderboerderij. ‘Hartstikke leuk, daar wilde ik aan wel meedoen. Ik vertelde Nonja dat ik op zoek was naar ander werk. “Oh”, zei ze, “maar wij hebben een vacature”.’ Dat was een uitgelezen kans. Nu kon Wijkkel-Pigot haar twee passies – kinderboerderijen en oorspronkelijke huisdieren – in één baan combineren. Van kinds af aan was Tamara al gek van kinderboerderijen. De kinderboerderij in Amsterdam Zuidoost was haar tweede thuis. ‘Als ik straf kreeg, moest ik eerst mijn kamer opruimen voordat ik weer naar de kinderboerderij mocht.’ Het was een logische stap voor Tamara om op haar zestiende naar Barneveld te gaan voor de opleiding diervverzorging. Op school en via stageplekken kwam ze in aanraking met zeldzame rassen en leerde ze al wat over hun herkomst en relevantie. ‘Toen is het zaadje dus geplant. Eerder op de kinderboerderij ook al wel hoor. Daar waren Groninger Blaarkoppen.’

Educatie voor breed publiek

Bij SZH richt Wijkkel-Pigot zich vooral op promotie, educatie en bewustwording. ‘Mensen hebben vaak een verkeerd beeld van wat huisdierrassen zijn. Ze denken vooral aan honden en katten, maar wij bedoelen alle dieren die van oudsher op boerderijen en landgoederen rondliepen en een functie hadden: van bijen, kippen, duiven, en ja ook honden, tot schapen, geiten, varkens, koeien en paarden. Om dat duidelijk te maken hebben we onze website ingericht voor een breed publiek. Verder brengen we maandelijks een nieuwsbrief uit en onlangs hebben we de folder *Levend Erfgoed – Vee van toen = Vee van de toekomst* gemaakt waarin we op een leuke en eenvoudige manier het belang van de oude rassen uitleggen en kort toelichten wat we daar als stichting voor doen.’ Sinds ze bij de stichting werkt, zijn er Levend Erfgoed Dagen. Dierhouders en fokkers van zeldzame huisdieren zetten dan hun deuren open voor geïnteresseerden. Op sommige plekken zijn bij wijze van spreken alleen een paar bijzondere kippen in de tuin en een Gronings paard in de wei, maar er zijn ook educatie- en fokcentra te bezoeken met meer zeldzame rassen. De open dagen vallen bewust samen in het weekend van dat andere, meer bekende erfgoed: de Open Monumentendag. ‘Dit jaar zijn de Levend Erfgoed Dagen op 13 en 14 september. Een leuk educatief uitje voor het hele gezin.’ Bij haar promotie- en educatiewerkzaamheden hoort ook certificering van educatiecentra en Zeldzaam Lekker-centra waar producten van de dieren te koop zijn. ‘Ik ga op bezoek en houdt feeling met hoe de mensen bezig zijn met educatie, dierwelzijn, zieke dieren, veiligheid voor bezoekers en hoe ze de dieren inzetten als ambassadeur voor de rassen die ze vertegenwoordigen. De certificering van de fokcentra doe ik niet, dat is best wel specialistisch werk.’

Nationale schatbewaarders

Op allerlei manieren ondersteunt SZH dierhouders en fokkers, bijvoorbeeld door rasorganisaties en dierhouders met elkaar te verbinden, door kennis- en informatieoverdracht, door (onderzoeks)projecten op te zetten en door belangen bij overheden te behartigen. ‘In overleggen met overheden pleiten we voor beleid dat kansen biedt voor zeldzame rassen en ze behoedt voor uitsterven. We laten zien dat de dierhouders en de fokkers onze nationale schatbewaarders zijn, of het nu gaat om enthousiaste hobbyisten, boeren,

‘De beste manier om de oorspronkelijke rassen te behouden is door ze in te zetten voor landbouw, zorg, natuurbeheer, educatie en toerisme’

Tamara Wijkel-Pigot

Opleiding:
Diervverzorging Groenhorst
College, 1994-1998
Wildlife management,
Hogeschool Van Hall
Larenstein, 1998-2002

Carrière:
Stichting Zeldzame
Huisdierrassen, sinds 2022
Vakspecialist kinderboerderij-
en bij gemeente Nijmegen,
2019-2022
Beheerder kinderboerderijen
bij gemeente Nijmegen,
2010-2022
Diverse banen als beheerder
en projectmanager

TEKST RIA DUBBELDAM
FOTO'S HANS DIJKSTRA

schaapherders, natuurterreinbeheerders, zorgboeren, boerderijcampinghouders, kinderboerderijen of openluchtmusea. Ze ontfermen zich allemaal over rassen die door specialisatie en schaalvergroting in de landbouw uit de mode zijn geraakt, maar relevant zijn voor duurzame landbouwinitiatieven als natuurinclusieve en agro-ecologische landbouw en community supported agriculture zoals Herenboeren en Lente-land die de landbouw terugbrengen bij de consument. De boeren van de toekomst werken bij voorkeur met vee dat robuust en ziektebestendig is. In de huidige uniforme landbouwrassen zijn die eigenschappen verloren gegaan, maar je kunt op je klompen aanvoelen dat we straks weer sterke rassen nodig hebben om mee te kunnen gaan met klimaatverandering en om weerstand te beiden tegen dierziekten. Hoe meer rassen we in stand houden, hoe meer we in de toekomst van de bijzondere genetische eigenschappen van oorspronkelijke rassen gebruik kunnen maken.'

Code rood

De beste manier om de oorspronkelijke rassen te behouden is vanzelfsprekend door ze in te zetten voor de landbouw, de zorg, natuurbeheer, educatie en toerisme. Met gerichte fokprogramma's kunnen de populaties worden versterkt. Uit voorzorg vriest het Centrum voor Genetische bronnen Nederland ook DNA in. Sommige rassen staan op omvallen, zoals de enige twee nationale varkensrassen. Voor het Nederlandse landvarken is het code rood en iets in mindere mate geldt dat voor het Bonte Bentheimer landvarken. 'Prachtige dieren waar echt iets mee verloren gaat als we ze niet kunnen redden. We kijken overigens ook nadrukkelijk naar rassen die nog niet als zeldzaam worden bestempeld, maar waarvan de trend niet gunstig is. Om die reden hebben we nu al een verhoogde aandacht voor het roodbonte rundveeras Maas-Rijn-IJssel (MRIJ).' Zijn er misschien ook rassen met een wat vrolijker verhaal en die in de lift zitten? Wijkel-Pigot kan ze niet zo een, twee, drie noemen, en zegt: 'Als het echt beter gaat, gaat het ras bij ons van de website af. Dat is ons streven, onszelf overbodig maken.'

Pachtbeleid

Zover is het bij lange na niet. Deze winter nog was er alarmerend nieuws over twee natuurinclusieve bedrijven met een flinke kudde Lakenvelder respectievelijk Blaarkoppen, brengt ze in herinnering. Het levend erfgoed van beide boerderijen werd acuut bedreigd door het gemeentelijke pachtbeleid. Beide locaties zijn Erkend Fokcentrum van SZH en van belang voor de instandhouding van het ras. Gemeente Teylingen besloot de pacht van 36 hectare in Warmond opnieuw aan te besteden en gunde de grond aan anderen. Dat de zittende boeren natuurinclusief en met oorspronkelijke rassen werken, woog amper mee in de aanbestedingscriteria. Het gaf veel ophef en leidde tot landelijke publiciteit. Zou de Sophiahoeve, waar de twaalfde generatie Boeren-Leidse kaas en roomboter maakt, moeten stoppen en

hun Blaarkoppen naar de slacht moeten brengen? Zouden de Lakenvelders van Boterhuispolder hetzelfde lot treffen? Voorlopig zijn beide boerderijen gered. De winnende partij van de grond van de Sophiahoeve trok zich na alle commotie terug. In het geval van de Boterhuispolder heeft de nieuwe pachter de grond weliswaar aangenomen, maar de Lakenvelders mogen blijven staan. Wijkel-Pigot: 'De kunst is om bij overheidsorganisaties over het voetlicht te brengen dat wanneer boeren natuurinclusief werken en schatbewaarders zijn van zeldzame rassen, ze een streepje voor verdienen bij het aangaan van een pachtcontract.' De Tweede Kamer heeft inmiddels uitgesproken dat boeren die lokaal of langjarig dezelfde grond pachten, beter beschermd moeten worden bij nieuwe aanbestedingsprocedures. Wordt vervolgd.

Landgoederen en natuur

Wijkel-Pigot wil vooral een positieve boodschap uitdragen. Ze raadt schoolgenoten van Hogeschool Van Hall Larenstein aan de website van SZH te bezoeken. 'Laat je verrassen door de veelzijdige manieren waarop je zeldzame rassen voor je plezier, nut of economie kunt inzetten. Werk je met dieren en publiek? Kies een oorspronkelijk ras, dan heb je gelijk een extra mooi verhaal te vertellen en iets bijzonders om te laten zien. Oorspronkelijke rassen zijn sterke publiekstrekkingen voor landgoederen, natuurterreinen, zorgboerderijen en boerderijen met een winkel en boerderijcampings. Lakenvelders bijvoorbeeld horen bij uitstek op landgoederen. Landgoed Mariënwaard heeft dat goed begrepen en zetten de dieren is als businessmodel. Het rundvlees wordt verkocht in de eigen landgoedwinkel.' Oorspronkelijke rassen zijn ook van waarde in het natuurbeheer. Laat je als beheerder heideterreinen en bossen begrazen, denk dan bij voorkeur aan oorspronkelijke schapenrassen waarmee je het publiek een kloppend cultuurhistorisch verhaal vertelt over het oude landbouwsysteem waarbij kudde op de heidevelden een onlosmakelijk element waren. Overigens werden ook geiten, koeien en varkens gehoeid. Elke diersoort heeft zijn eigen specifieke manier van eten en smaakvoorkeuren voor planten, struiken en bomen, waardoor ze samen de heide open kunnen houden. 'Natuurbeheer is voor ons nog een relatief nieuwe tak van sport', erkent ze, 'die we aan het verkennen zijn. Heel interessant. Trekpaarden in het natuurbeheer zijn weer in opkomst. In tegenstelling tot zware machines belasten ze kwetsbare bodems nauwelijks, zijn ze vrijwel emissieloos en kunnen ze op bijval van het publiek rekenen. Bonte Bentheimer landvarkens worden soms ingezet om Japanse duizendknoop of reuzenberenklauw te bestrijden. Met voldoende begrazingsdruk lukt het goed om de reuzenberenklauw te bestrijden. Bij Japanse duizendknoop neemt de dichtheid van de haarden af. Allemaal mooie ontwikkelingen en kansen. Dus: als je toch met de inzet van veerassen bezig bent en je kunt kiezen, neem dan een oorspronkelijk Nederlands ras. Dat is extra leuk en waardevol voor nu en in de toekomst.'

De kansen die hij bij kreeg bij Donker Groep vormden de basis voor de manier waarop Alvin Riga als vestigingsleider zijn werk doet. Hij biedt medewerkers op zijn beurt de ruimte om te ontdekken wat ze echt leuk vinden.

‘Als mensen een fijne tijd bij ons hebben, gaat de rest vanzelf’

Wilde je altijd al in het groen werken?
'Ja en nee. Aanvankelijk wilde ik de zorg in en volgde daarvoor een mbo-opleiding. In die jaren werkte ik in mijn vrije tijd af en toe bij het hoveniersbedrijf waar mijn vader werkzaam was. Het idee ontstond om een hoveniersbedrijf te beginnen met ruimte voor mensen met een beperking. Na het mbo begon ik aan een hbo-studie, maar binnen een jaar kwam het besef dat de zorgsector niet bij mij paste. Mijn vader adviseerde me om Tuin- en Landschapsinrichting bij Hogeschool Van Hall Larenstein te proberen. Omdat ik alleen een afgeronde mbo-studie had, was het noodzakelijk om eerst een hoveniersopleiding te doen. Het heeft me veel praktijkervaring gebracht waar ik nog dagelijks van profiteer.'

Wat maakte de opleiding Tuin- en Landschapsinrichting voor jou zo aantrekkelijk?
'Het is een studie die je breed opleidt met veel kans op werk. Je leert echt een vak. Tijdens de opleiding koos ik voor ontwerpen. Ik vind het leuk om plekken te creëren voor anderen, zoals een mooi schoolplein voor kinderen of een prettige verblijfsruimte bij een verzorgingshuis. Je hebt als ontwerper de kans om een omgeving te veranderen. Je kunt een bepaald gevoel oproepen, zonder dat mensen het door hebben. Als de plek goed voelt, heb je het als ontwerper goed gedaan.'

Hoe kwam je bij Donker Groep terecht?
'Mijn vriendin komt uit Friesland. Omdat ik na mijn studie niet zo nodig terug hoefde naar mijn geboortestreek Limburg, besloot ik haar te volgen. Ik kan me vrij snel aanpassen aan een nieuwe streek en cultuur. Toen de relatie serieuzer werd, moest er een baan komen en stuurde ik een open sollicitatie naar Donker Cultuurtechniek, zoals het bedrijf destijds heette. Omdat ze op dat moment geen ontwerper zochten, ben ik technische uitwerkingen gaan doen. Na twee jaar kreeg ik de kans om een dubbelrol te vervullen als ontwerper én technicus, zodat je bij veel meer stappen in het proces betrokken bent. Ik raad iedereen aan om zoiets te gaan doen, want ik heb op die manier veel geleerd over het werkveld en het bedrijf. Als vestigingsleider hanteer ik nu hetzelfde uitgangspunt bij nieuwe collega's. Ga eerst maar eens freewheelen en ontdekken wat je vooral niet leuk vindt. Dat maakt het voor jezelf makkelijker je ontwikkeling vorm te geven.'

CARRIÈRE

Naam: Alvin Riga
Opleiding: AOC Roermond, Vakbekwaam hovenier niveau 4, 2005; HVHL, Tuin- en Landschapsinrichting, 2009
Functie: Vestigingsleider Donker Design Sneek, sinds 2022

Tijdens je loopbaan bij Donker Groep heb je verschillende functies gehad, waarbij coördinatie een steeds groter onderdeel van de taak werd. Nu ben je vestigingsleider van Donker Design Sneek. Welke carrièremogelijkheden zijn er nog voor je binnen de organisatie?
'Ik ben niet zo bezig met de vraag waar ik naartoe wil groeien. Ik vind Donker Design een ontzettend interessante divisie die echt het verschil kan maken binnen de groep. Als ik nog een switch zou maken denk ik eerder aan inhoudelijk advies geven, bijvoorbeeld over duurzaamheid of het aanjagen van nieuwe ontwikkelingen. Momenteel zit ik goed op mijn plek en is mijn taak vooral het draaiende houden van de vestiging; een mooie taak met veel uitdaging en verantwoordelijkheid, zowel bedrijfsmatig als voor mijn team. Ik geloof erin dat als mensen een fijne tijd hebben bij ons, de rest vanzelf gaat.'

TEKST EDWIN VRIEZEN
FOTO ERIK JAN KOOPMANS

- Groenbeheer
- Gewapende grondconstructies

maar ook

- Boringen/Persingen
- Schuif-/Vijzeltechniek
- Civiele werken
- Geluidsschermen

**Maakt
onze infra
mogelijk**

Als (young) professional de buitenruimte van het Rijk van binnenuit ervaren en ontdekken?

**Werken bij het
Rijksvastgoedbedrijf
is werken
voor Nederland**

werkenvoornederland.nl/rvb

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening

Nationaal Militair Museum

‘Bij gebiedsontwikkeling is projectmatig werken de sleutel’

Hoe boeiend en afwisselend het werk bij Van Nieuwpoort is, heeft Tim Strikers nog niet lang geleden ontdekt. Na een carrière in uiteenlopende functies is hij sinds een jaar manager gebiedsontwikkeling.

Tim Strikers vertelt hoe hij in zijn nieuwe functie herinnerd werd aan zijn tijd bij Hogeschool Van Hall Larenstein. Hij volgde de propedeuse Land- en Watermanagement, maar ontdekte dat zijn hart meer bij planologie lag. Hij maakte de overstap naar de Katholieke Universiteit Nijmegen. Een loopbaan volgde in het bedrijfsleven, bij gemeenten en als freelancer. Uiteindelijk rolde hij in de wereld van de bouwgrondstoffen. Tim herinnert zich zijn werkstuk uit zijn propedeusetijd waarvoor hij een recreatieplas moest ontwerpen en een werkplan moest maken: hoeveel zand kun je winnen, hoeveel kun je ermee verdienen, hoe richt je de oevers in? ‘Ik had nooit gedacht dat ik na veel jaren er weer mee in aanraking zou komen. Larenstein en planologie komen ongelooflijk leuk samen in mijn huidige baan.

360-gradenwereld

‘Het niveau is natuurlijk wel wat hoger dan tijdens de propedeuse van Larenstein’, lacht hij. ‘Bij gebiedsontwikkeling komt veel kijken: van zoeken naar potentieel geschikte gebieden voor bouwgrondstoffenwinning tot het regelen van de vergunningen. Het is een 360-gradenwereld waarin je als gebiedsontwikkelaar opereert en alle facetten een plek moet geven.’ Het is best lastig om winlocaties te vinden, erkent Tim. ‘De ruimteclaims voor uiteenlopende functies wordt steeds groter. Iedereen voelt dat. Aan de andere kant, door de winning van bouwgrondstoffen kunnen we rivierverruiming en natuurontwikkeling financieren en de basis leggen voor nieuwe landschappelijke en ecologische ontwerpen. Allemaal voer voor ecologen en hydrologen. Ze moeten

Tim Strikers in het Belgische Varenberg waar een voormalige groeve is getransformeerd in een mooi natuurgebied.

nadenken over bijvoorbeeld de consequenties van de winning voor de rivierloop, de dijkveiligheid, de kansen voor habitats die er kunnen ontstaan en wat je zou willen bereiken in het gebied.’

Strategisch spel

Wat Tim sterk aanspreekt in gebiedsontwikkeling, is de grote afwisseling: elk project is uniek. ‘Niks gaat op de automatische piloot. Je moet bedenken wat er speelt, waar je naartoe wil en hoe je dat het beste kunt aanpakken. Als gebiedsontwikkelaar speel je een strategisch spel. Daar houd ik van, maar ook de inhoudelijke kant: projecten voorbereiden en intensief overleggen met technische collega's over de uitvoering van de zandwinning, wat best een complex en logistiek verhaal is.’ ‘Je moet niet bang zijn voor weerstand en ingewikkelde discussies’, vervolgt hij. ‘We worden lang niet altijd met open armen ontvangen. Maar als planoloog vind ik het heel mooi om te zien hoe na tien jaar winning de kiem is gelegd voor een nieuw landschap.’ En dat kan langs de Maas, Waal en Rijnakken zijn, in Nederland maar ook in België en Duitsland. ‘Het is boeiend om in verschillende contexten bezig te zijn.

De ene keer zit je met een Duitse boer aan tafel, de volgende keer met Provincie Limburg of met Natuurmonumenten.’

Nieuwe collega's

Tim nodigt nieuw talent uit om collega te worden. ‘We zijn geïnteresseerd in allerlei mensen met civieltechnische affiniteit. Als je iets van riviermanagement weet, vinden we dat interessant. Of wil je meer de kant van rentmeesterschap of projectmanagement op; het kan allemaal.’ Een pré van jonge afgestudeerde Larensteiners vindt hij dat ze goed geschoold zijn in projectmatig samenwerken. ‘Dat sluit perfect aan bij onze behoeften. Gebiedsontwikkeling is bij uitstek een spel waarbij je werkpakketten bij elkaar moet brengen. Projectmatig werken is de sleutel.’

Meer weten? Kijk eens op www.van-nieuwpoort.com/ gebiedsontwikkeling. Of bel rechtstreeks met Tim: 06 1214 5049.

Tien jaar met plezier bomenkennis delen betaalt zich uit

Praktijk Centrum Bomen in Apeldoorn bestaat dit jaar tien jaar. Vanaf dag één liep het storm met cursisten die meer willen weten over boomverzorging. Kwaliteit staat hoog in het vaandel, maar vlak ook de plezierfactor niet uit.

Als je hun directiestructuur bekijkt heeft het iets weg van voetbalclub Vitesse met zijn vijf eigenaren. Toch lijkt Praktijk Centrum Bomen in niets op de zieltogende Arnhemse vereniging. Sterker nog: sinds de oprichting in 2015 ging het alleen maar bergopwaarts. Iets wat Peter Bongen niet had verwacht. Samen met Bart Exterkate, Frits Spek en Willem van Delft vormt hij de vierkoppige directie. Alle vier kennen ze elkaar van hun werk als instructeur bij IPC Groen in Schaarsbergen. Spek en Van Delft waren ooit leermeesters van Bongen. ‘We hebben er een fantastische tijd gehad, maar wij besloten samen verder te gaan.’ Alle directieleden hebben hun eigen verantwoordelijkheden binnen het management. Daarnaast begeleiden ze allemaal ook nog steeds cursisten. Bongen besteedt daar zo’n veertig procent van zijn tijd aan. ‘We hanteren hier op het bedrijf een tegeltjeswijsheid: ‘Met de ene cursus verkoop je de volgende’. Als je zorgt dat een cursus goed is van begin tot eind, inclusief de administratieve afhandeling, blijven mensen door mond-tot-mondreclame terugkomen. We hebben nog nooit actief aan acquisitie hoeven doen. Bedrijven melden zich spontaan bij ons. Dat is het grootste compliment dat je kunt krijgen.’

Brandhout verkopen
Dat het bedrijf in tien jaar zo is gegroeid, is de directie eigenlijk wat overkomen. ‘Toen we het ondernemingsplan schreven hoopten we dat we de helft van de tijd bezig konden zijn met het geven van cursussen en voor de rest aanverwante activiteiten konden doen, zoals bijvoorbeeld brandhout verkopen. Van die aanverwante activiteiten is door drukte niets terechtgekomen.’ Inmiddels telt het bedrijf naast de directie dertien medewerkers. Dat aantal stijgt de komende jaren waarschijnlijk niet veel verder. ‘Wat wel blijft stijgen is het aantal gasttrainers. Er zijn veel mensen die het leuk vinden om af en toe een cursus te verzorgen naast hun gewone baan. Het is voor ons de uitdaging om de beste mensen binnen te halen.’ Een groeiend bedrijf kan niet zonder goede faciliteiten. Om die reden zijn de afgelopen jaren op het terrein van de voormalige gemeentewerf diverse gebouwen opgeknapt of nieuw gebouwd, zoals machineschuren en leslokalen.

Nieuwe ontwikkelingen
‘Bijna 90 procent van onze cursussen is gerelateerd aan bos- en natuurbeheer en boomverzorging’, aldus Bongen. ‘We hebben twee opleidingstrajecten:

voor ETW en ETT. Als je daar tevreden klanten maakt blijven ze terugkomen. De andere activiteiten worden daarom heen ingepland.’ Nieuwe cursussen ontwikkelt het bedrijf alleen als de markt erom vraagt. ‘Wat wij als opleider vooral doen is volgen en vooraan staan bij nieuwe ontwikkelingen. Als mensen zich ergens gericht in willen bijscholen maken we daar een maatwerk cursus voor.’ Voorbeelden daarvan waren een bijscholing over motorzagen voor brandweerkorpsen en bijscholing over (her)certificering op het gebied van de Omgevingswet. Op de hoogte blijven van ontwikkelingen in de sector is van levensbelang. Dat doen ze op verschillende manieren. ‘We ontvangen diverse digitale nieuwsbrieven en hebben een groot netwerk in de sector. Dat loopt uiteen van scholen en brancheorganisaties tot motorzaagfabrikanten. Ook bestaande klanten brengen veel informatie. Iemand kan via een nieuwbrief wel verkondigen dat accugereedschap in opkomst is, maar als je een willekeurige Nederlandse gemeentewerf bezoekt voor een cursus en je hoort dat die of die persoon er daadwerkelijk mee werkt en positieve ervaringen heeft, dan is dat een extra bevestiging.’

Leergang
Het bedrijf werkt nauw samen met Hogeschool Van Hall Larenstein door cursisten European Tree Technician (ETT) voorafgaand aan de cursus de mogelijkheid deel te laten nemen aan de leergang Bomen en Stedelijke Omgeving. ‘Door een gebrek aan HVHL-studenten kwam de leergang in eerste instantie nauwelijks van de grond’, legt Bongen uit. ‘Doordat wij onze cursisten, die vaak een mbo-niveau hebben, deze leergang laten volgen komen ze in contact met het hoger onderwijs, waarin projectmatig werken, communicatie en het schrijven van rapporten heel belangrijk is. Daarnaast kan de school bijvoorbeeld taalkundige en ICT-hiaten opvullen, want HVHL heeft daar de mensen voor in huis.’ Stageplekken biedt het Praktijk Centrum Bomen tot nog toe niet. ‘Als we al een stagiair aannemen, dan zal diegene waarschijnlijk een maatwerk cursus gaan ontwikkelen. Je kunt een student niet voor een groep cursisten zetten, want daarvoor is hun kennis nog te beperkt, los van de didactische vaardigheden die je moet hebben.’

Gejonast
Allemaal leuk en aardig, zo’n praktijkcentrum, maar wat is nu het geheim van een geslaagde cursus? Bongen haalt opnieuw een tegeltjeswijsheid aan: ‘Als de trainer plezier heeft, hebben de cursisten het ook’. Als jouw motivatie als trainer is om een ander iets te leren, en je ziet dat dat succes

heeft, dan heb je er zelf plezier van. Dat motiveert nog meer om wat harder voor die cursisten te lopen. Als jij een cursist belooft om hem op een afgesproken moment een appje te sturen, moet je dat ook doen. Cursisten zullen zo’n aanpak onthouden.’ Uiteraard reageren cursisten niet allemaal hetzelfde, omdat karakters van mensen nu eenmaal verschillen; iets wat Bongen regelmatig meemaakt in zijn werk. ‘We leiden mensen op met verschillende achtergronden. Van werknemers bij een sociale werkplaats, mensen met niet-aangeboren hersenletsel tot ecologen van Rijkswaterstaat die een themadag over bomen hebben. Ik ben al eens gejonast door mensen die geslaagd zijn. Andersom zijn er mensen die zonder te groeten kwaad in hun auto stapten en het terrein

afscheurden omdat ze gezakt waren voor een toets. Over het algemeen geldt wel: Mensen komen hiernaartoe met een bepaalde verwachting. Ze hebben zin om iets nieuws te leren. Het is aan ons om daar een feestje van te maken.’

TEKST EDWIN VRIEZEN
FOTO’S PRAKTIJK CENTRUM BOMEN

Van links naar rechts: Frits Spek, Peter Bongen, Bart Exterkate, Willem van Delft

Naam Peter Bongen, Bart Exterkate, Frits Spek, Willem van Delft
Naam bedrijf Praktijk Centrum Bomen
Vestiging Apeldoorn
Medewerkers 17 + diverse gasttrainers
Opleiding
Peter Bongen: Yuverta mbo Velp, 1999; HVHL, Bos- en Natuurbeheer, 2014
Bart Exterkate: Yuverta mbo Velp, 1989; HVHL Bos- en Natuurbeheer, 2004
Frits Spek: LAS Twello, 1980
Willem van Delft: MTS Hengelo, 1980 en HTS Utrecht, 1984

www.pcbomen.nl

Maak jij de verbinding?

Van Nieuwpoot Gebiedsontwikkeling geeft met verantwoorde zand- en grindwinning inhoud aan maatschappelijke doelstellingen. Zoals hoogwaterveiligheid, natuur en recreatie en wonen aan het water. Daarbij zoeken wij altijd de juiste balans tussen grondstofwinning en natuurontwikkeling. Samen met opdrachtgevers, omwonenden en belanghebbenden. Onze gebiedsontwikkelaars werken dagelijks met verschillende stakeholders aan projecten waarin meerwaarde voor mens en dier centraal staat.

Heb jij het ook in je om een bijdrage te leveren aan een betere toekomst? En wil je weten hoe elementen uit je studie in de praktijk aan bod komen of wil je meer weten over ons vakgebied? Maak net als ons de verbinding en vraag eens naar de mogelijkheden voor een projectbezoek of afstudeeropdracht.

Stuur een mail naar gebiedsontwikkeling@van-nieuwpoot.com. We komen graag met je in gesprek!
www.van-nieuwpoot.com

Wij zoeken enthousiaste vakmensen.

Werk aan duurzame projecten die écht een verschil maken!

SMITS RINSMA

smitsrinsma.nl

BWZ Ingenieurs: een platte en veelzijdige organisatie

Jan Heinen en Linda Heijmans hebben het naar hun zin bij BWZ Ingenieurs. Van de herinrichting van een parkeerplaats tot boomadviezen voor traumaheli's: het bureau is van alle markten thuis.

Behalve hun leeftijd en hun baan hebben projectleider cultuurtechniek Jan Heinen en landschapsonwerper Linda Heijmans meer gemeen: beiden volgden een deeltijdopleiding aan HVHL. Jan begon op de MBCS en drie jaar na zijn diplomering ging hij verder met de deeltijdopleiding Bos- en Natuurbeheer. Linda werkte jaren in het onderwijs en besloot Tuin- en Landschapsonderwijs te gaan studeren. Ze hebben het enorm naar hun zin bij BWZ Ingenieurs. Jan: 'Het werk is ontzettend divers. Wij doen heel veel: van harde infrastructuur tot natuurontwikkeling en alles wat daartussen zit. Je krijgt verantwoordelijkheid en vrijheid om de projecten te doen die je leuk vindt. Door de platte organisatiestructuur kent iedereen elkaar en durven we elkaar aan te spreken als er verschillen van inzicht zijn. Samen werken we zo aan goede integrale producten.' Linda beaamt het werken vanuit gelijkwaardigheid. 'Ik voel me een beetje *awkward* als ik met Harry Zwart, één van de drie directeurs, een opdrachtgever bezoek. Ik ervaar hem niet als mijn leidinggevende en introduceer hem liever als collega.'

Pollepel

Vanuit hun fraaie kantoor, een monumentale boerderij aan de Lekdijk, doen Jan en Linda weleens samen een project. Waterberging Pavijen in Culemborg bijvoorbeeld. Jan was projectleider en Linda verzorgde het ontwerp. In het team stond dit project bekend als De Pollepel, vernoemd naar het ontwerp van Linda. Voor de herinrichting was het terrein een weinig gebruikte verharde parkeerplaats op bedrijventerrein Pavijen. 'Het bedrijven-terrein is gevoelig voor wateroverlast bij hevige neerslag', legt Jan uit. 'Op meerdere plekken zijn daarom extra voorzieningen voor waterberging aangelegd, waaronder op deze parkeerplaats die daarvoor is omgevormd. Bij stortbuien komt het overtollige water in de waterberging en in de dagen erna stroomt het langzaam via een nabijgelegen sloot weg. Zo wordt het riool niet extra belast.' Linda tekende vier varianten, waarvan er één is uitgevoerd. Inmiddels is het een wandelparkje met een enorm insectenhotel.

Helikopterplatform

Dat Linda meer kan dan tekenen, bewees ze toen ze als gediplomeerd

boomveiligheidscontroleur samen met een collega duizend bomen inmat voor een helikopterplatform in Amsterdam; voor BWZ een atypisch project. Zelf zegt ze daarover: 'Ik vind het fijn als ik af en toe naar buiten kan om dit soort dingen te doen.' Jan schetst de context van het project: 'In Nederland zijn drie standplaatsen voor traumahelikopters, waaronder bij het VUmc in Amsterdam. Vanwege bouwwerkzaamheden moest er tijdelijk uitgeweken worden naar een helikopterplatform in het havengebied. Omdat het platform vaker wordt gebruikt, kreeg het ziekenhuis van de provincie, die de aanvliegroutes beheert, het verzoek om het aan internationale richtlijnen te laten voldoen. De richtlijnen stellen onder andere eisen aan de hoogte van de beplanting binnen de aanvliegroutes: hoe dicht bij het platform, hoe lager de objecten. In ons rapport hebben we op een kaart voor elke boom de consequentie aangegeven: kappen, afkorten of instandhouden. Of de voorgestelde beheermaatregelen kappen en afkorten doorgang vinden is nog de vraag; de gemeente is zuinig op haar bomen. Bovendien verhuist het helikopterplatform op termijn naar een andere, nog te ontwikkelen locatie in de buurt.'

Meer informatie over BWZ Ingenieurs, het team en onze opdrachten:
bwz-ingenieurs.nl

Een weinig gebruikte parkeerplaats op bedrijventerrein Pavijen is veranderd in een groene waterbergingssplek waar je ook kunt wandelen.

Gelukkig gaat er nog heel veel goed!

We worden overspoeld met negatief nieuws. Ook in het werk loopt vast niet altijd alles op rolletjes. Probeer dan maar eens niet te gaan somberen. Gelukkig zijn Van Hall Larensteiners veelal positief ingestelde mensen. Dat brengt ons tot de stelling ‘Gelukkig gaat er nog veel wel goed!’ Kun je aangeven waar je in je werk blij van wordt?

SAMENSTELLING RIA DUBBELDAM

Bas Worm

- IAHLV/HVHL Hydrologie & Waterbeheer, 1992
- Strategisch adviseur watersysteem bij Waterschap Vechtstromen

‘Soms word ik overvallen door een gevoel van machteloosheid als je het nieuws volgt. Besluiteloosheid, ontaarde discussies, oorlogen, onverdraagzaamheid. Maar na het lezen *Omarm de Chaos* van Jan Rotmans viel een deel van die zwaarte weg; ik begrijp nu dat we in een verandertijdperk zitten waar chaos, onrust en tegenslagen onderdeel van uitmaken. Ondertussen probeer ik binnen mijn invloedsfeer er het beste van te maken. Als ik terugkijk naar dik 25 jaar bij het waterschap, dan zie ik een heringerichte Regge over de volle lengte van Diepenheim tot Ommen. Ook de Vecht bouwen we om naar een klimaatrobuust riviertje. **Het besef is ingedaald dat we overal in het watersysteem aan de slag moeten, tot in de kleinste ‘haarvaten’ waar de gevallen regendruppels beginnen af te stromen.** Ons bestuur heeft voor 2022-2027 maar liefst 7,5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het programma ‘Haarvaten op Peil’. Daarmee passen we onze eigen waterlopen aan én nemen we maatregelen bij boeren en terreinbeheerders. Het is mooi om inspirerende gesprekken met grondeigenaren te voeren, waarbij de politiek er niet zoveel toedoet, maar het werken aan die betere toekomst des te meer!’

‘Ik durf wel te zeggen dat ik een positief ingesteld persoon ben. Die positiviteit tracht ik in mijn werk mee te nemen. Als kavelruil-coördinator en onderzoeker bij Stivas (Stichting ter verbetering van de Agrarische Structuur) spreek ik veel met agrarische ondernemers. De agrarische sector in zijn algemeenheid heeft het niet gemakkelijk. En dan hoeft ik niet te benoemen op welke thema’s. **De veerkracht echter die ik bij veel agrarisch ondernemers tref is geweldig.** Die uit zich in het vooruit blijven kijken. Dat vooruitkijken is wel moeilijker geworden. Waar de agrarisch ondernemer voorheen gemakkelijk twintig jaar vooruit durfde te denken, is tien jaar nu wel de max. Gelukkig blijven er lichtpuntjes. Innovatie gaat men niet uit de weg ondanks de, soms forse investeringen die dit vraagt. En daar waar de één stopt, ziet de ander kansen om uit te breiden, de bedrijfsvoering te extensiveren of zelfs te starten met een agrarisch bedrijf. Via mijn bijdrage aan kavelruilprocessen en structuuronderzoeken kan ik voorlopig mijn positiviteit blijven uitdragen. En daar word ik dan weer blij van!’

Monique van Peterstraten

- HVHL Land en Watermanagement, 1991
- Senior projectcoördinator bij Stivas

Dirk en Aron Jonker

- Beiden HVHL Tuin- en Landschapsinrichting, 2020
- Beiden werkzaam bij J. Jonker en Zn

‘In juni 2020 zijn we afgestudeerd bij Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp met als eindonderwerp voor onze scriptie: klimaat-adaptief groenbeheer. Bij ons middelgrote groenvoorzieningsbedrijf J. Jonker en Zn zien we grote verschuivingen in het groenbeheer. We werken in het grootschalige groenonderhoud voornamelijk voor overheden als gemeentes, provincies, waterschappen en allerlei grote duinen- en terreinbeheerders. **Positief is dat onze opdrachtgevers zich steeds meer richten op ecologisch beheer, elektrificatie van transport en uitvoeringsmethoden, en ook allerlei vergroenings-/ontsteningsprojecten** waarbij ook de nadruk ligt op klimaatadaptatie (denk aan waterbergend vermogen verhogen en groeninvulling gericht op droogte/hittestress). Deze positieve ontwikkelingen maken dat we behalve als groenvoorziener ook steeds meer een samenwerkingspartner zijn van onze opdrachtgevers in plaats van slechts de uitvoerende partij. Wij denken graag mee over hoe onderhoud ecologisch, duurzamer en klimaatadaptatie kan worden uitgevoerd en ingericht. Zeker de laatste jaren hebben we samen met onze opdrachtgevers (met vaak positieve bijdragen van belanghebbenden) een grote klimaatadaptatie stempel kunnen drukken op de openbare ruimte. We kunnen dan ook met overtuiging stellen: gelukkig gaat er ook nog heel veel goed!’

‘Dagelijks loop ik rond in het bos. Als beheerder-adviseur lees ik het bos en vertaal ik de ontwikkelingen naar de eigenaren. De zorgen hoe om te gaan met de onzekerheden die klimaatverandering met zich meebrengt, zijn groot. Toch heb ik positieve en hoopvolle gesprekken door de focus op wat er wel goed gaat en hoe de natuur het doet. De natuur heeft haar strategie om om te gaan met stress. Als beheerder vraag je je af hoe een bos op bepaalde wijze heeft gereageerd op een actie of gebeurtenis. Namelijk actie=reactie. Je leert de veerkracht kennen. **Met natuurvolgend bosbeheer bereik je in vijftien jaar tijd veel door processen te kopiëren.** Je dobert dan niet met de stroom maar zwemt met de stroom mee. En dan gaat het snel. Er ontstaat een weerbare bosgemeenschap met de typische flora, fauna en fungi die tegen de landelijke trends in, wel toenemen. Een bos is geslaagd als het gelaagd is. Tactisch werken aan meer menging van loof- en naalddoorten en de bodem beschermen en voeden met blad en dood hout, loont. Werk ze ;)’

Anton Vos

- HVHL, Westerse Bosbouw, 1999
- Avos Bosadvies

Trudy Bus

- MBCS Cultuurtechniek, 1988; HVHL Land- en Watermanagement, 2011
- Vakbeheerder Milieu aandachtsgebied bodem, gemeente Oss

‘Toen ik in mijn diploma bij de Middelbare Bosbouw- en Cultuurtechnische School ophaalde, vonden maar weinig afgestudeerden in het vakgebied een baan. Ik had geluk en kon aan de slag bij Waterschap Aa en Maas. Vijftien jaar geleden ben ik bij Hogeschool Van Hall Larenstein de deeltijdopleiding Land- en Watermanagement gaan doen. De arbeidsmarkt was compleet anders. Je werd gevraagd om te solliciteren, omdat er onvoldoende of geen geschikte kandidaten reageerden. Opnieuw is er een tekort aan arbeidskrachten, maar dat geeft voor de mensen die er wel zijn kansen voor persoonlijke groei, verandering en zij-instromen. En gelukkig bieden AI, digital twins en andere innovaties mogelijkheden om in een krappe arbeidsmarkt toch een flink aantal grote projecten uit te voeren. Daarvoor wordt in mijn werkveld voortvarend kennisdeling opgepakt. Zo geeft het ondersteuningsprogramma Regionale Kennisschakelpunten Bodem, dat landelijk wordt getrokken door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, inhoud aan water- en bodemsturende vraagstukken. Water- en bodemsturend is afgestudeerden en studenten van onze opleidingen met de paplepel ingegoten. **Onze opleidingen zijn van wezenlijk belang voor onder meer het werkveld water en bodem en dat blijft voorlopig ook zo.**’

Het is een boeiende tijd om bij het Rijksvastgoedbedrijf te werken

Bijdragen aan het landsbelang en aan natuur; het zijn twee zaken waar Jochem van Schaick zich voor wil inzetten. Zijn functie als adviseur natuur, landschap & cultuurhistorie bij het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) past dan ook perfect.

Toen Jochem bij het RVB solliciteerde op een vacature als adviseur natuur, landschap en cultuurhistorie was hij nog bezig met zijn master Climate change management in Noorwegen. De vacature trok gelijk zijn aandacht, aangezien natuur en erfgoed vakgebieden zijn waarvoor hij zich interesseert. Dat zie je ook terug in zijn opleiding. Na zijn bachelor archeologie bij de Universiteit Groningen verdiepte hij zich in biologie en ecologie. En ondertussen werkt hij alweer twee jaar bij het RVB en is hij goed geland.

Vleermuizenproject

Momenteel werkt hij onder meer aan een vleermuizenproject op een defensielocatie waar twee gebouwen zullen worden gesloopt.

'Bij alles wat we doen proberen we zo veel mogelijk de natuur te sparen, maar bij de ontwikkeling van terreinen is dat niet altijd te voorkomen. Voor dit kazerneterrein werk ik daarom samen met een ecoloog van een extern adviesbureau aan een activiteitenplan om het habitatverlies voor vleermuizen te compenseren, waarbij we zelfs hun leefomstandigheden willen verbeteren. Een van de doelstellingen in onze projecten is om meer te doen dan de natuurvergunning vereist en ook een plus te creëren voor natuur. Het activiteitenplan voorziet hierbij bijvoorbeeld in gevelbetimmering aan de nieuwe gebouwen, ofwel inbouwvleermuiskasten rondom de rand van het gebouw. Een mooie en duurzame compensatie voor de lange termijn.'

Ruimte voor Defensie

Het is een boeiende tijd om bij het RVB te werken, niet in de laatste plaats door het Nationaal Plan Ruimte voor Defensie (NPRVD). Jochem: 'In de projecten van het RVB is de stem van de natuur- en archeologieadviseur belangrijk. We worden voorin het traject al aangesloten om ervoor te zorgen dat natuur en erfgoed een plek krijgen'. Veel defensie terreinen bevinden zich in natuurgebieden. Jochem vindt het mooi en waardevol dat de natuurwaarden daar juist veelal hoog zijn. 'De natuurwaarden

ontstaan mede door de goede samenwerking tussen natuurbeheerders en ecologen. Dat is heel leuk om aan mee te kunnen werken. Het is belangrijk dat waar Defensie zal gaan uitbreiden er ook een samenhangend geheel wordt gecreëerd van natuurontwikkeling en defensieactiviteiten. Het is belangrijk om een goede afweging te maken waar dit samenspel gerealiseerd kan worden.'

Snelgroeiend en dynamisch team

Jochem werkt in een snelgroeiend en dynamisch team van biologen, ecologen en archeologen. Samen hebben ze een bijzondere portefeuille van opdrachten voor grote oefenterreinen en militaire vliegvelden, maar ook voor paleizen, de marinehaven en rijkskantoren tot en met gevangenissen en rechtbanken. Dit maakt het werk heel afwisselend. Er zijn functies voor pasafgestudeerden, maar zeker ook voor experts op het gebied van natuur en stikstof. 'Er staan zo veel bijzondere projecten op de planning waarmee je impact kan maken op het natuurbehoud in Nederland, dus ik ben hier nog lang niet uitgekeken.

Benieuwd of werken bij het Rijksvastgoedbedrijf ook iets voor jou is? Ga naar werkenvoornederland.nl/rvb voor meer informatie & vacatures.

Wij willen CO₂ blijven opslaan!

VERANKER DUURZAAM BEHEER VAN BOMEN IN JOUW GEMEENTE

Gemeenten en landeigenaren kunnen nu ook hun beheer van bomen buiten het bos laten certificeren. Zo zorgen we samen voor een gezonde, groene leefomgeving! Doe mee en behaal het certificaat voor Bomen Buiten het Bos. Kijk op pefc.nl/bomen

BOMEN BUITEN HET BOS

PEFC
PEFC-C03-01-01

KOM JIJ WERKEN BIJ TIJHUIS INGENIEURS?

Sta in je kracht. Maak impact.

WELKOM BIJ TIJHUIS INGENIEURS

Bekijk onze vacatures!

Wat ga jij doen?

- Advies geven over schonere water en gezondere waterbodems.
- Samenwerken met een hecht team van doeners én denkers.
- Eigen verantwoordelijkheid nemen in projecten.
- Bijdragen aan een kleurrijke, duurzame leefomgeving.

• Waterbodems en baggeren • Oevers en civiele kunstwerken • Waterkwaliteit en ecologie • GIS en dataverwerking

www.tijhuisingenieurs.nl

Zoek je een uitdagende baan als boomexpert? Als werkvoorbereider, calculator of ETW'er?

QUERCUS boomexperts

www.werkenalsboomexpert.nl

Wij zoeken nog enthousiaste collega's!

Flora

Fauna

Openstaande vacature: Ecoloog

Bomen

Landschap

Openstaande vacature: Boomonderzoeker

Stedelijk groen

Biodiversiteit

Word jij onze nieuwe collega?

- Uitdagend werk
- Carrièreperspectief
- Organisatie in ontwikkeling
- Persoonlijke werkomgeving
- Learning-on-the-job en vrijheid
- Goed salaris en arbeidsvoorwaarden

Meer info?

Kom jij ons team versterken?

Bij nieuwbouw- en (her)inrichtingsprojecten van stedelijke, industriële en landelijke gebieden speelt de ondergrond een belangrijke rol. Naast de draagkracht van de bodem en de waterhuishoudkundige aspecten is de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem van groot belang voor het ontwerpen van een locatie.

Als omgevingsadviseur ondersteunt Ortageo overheden en bedrijven hierbij door het onafhankelijk uitvoeren van onderzoek en het geven van advies op maat. Vanuit onze vestigingen in Almelo, Weurt, Gouda en Rolde werken wij aan veelzijdige projecten op het gebied van:

- bodemonderzoek
- geohydrologie
- saneringsbegeleiding
- geotechniek
- asbestinventarisatie

Vind jij net als onze collega's een veilige omgeving om in te bouwen, wonen en werken belangrijk?

Kom dan ons team versterken!

Scan de QR-code
of kijk op
ortageo.nl/vva

COLUMN

Onze alumnus in Zweden

Mineralen en grondstoffen

In de wereld gaat het meer dan ooit om het verkrijgen van grondstoffen. Met conflicten en oorlogen tot gevolg. In het verleden ging het vaak om olie, goud en edelstenen. De huidige energietransitie, de behoefte aan digitale chips en ook de ontwikkelde gezondheidszorg zorgen voor een onverzadigbare behoefte aan hoogwaardige mineralen en metalen. Wat leidt tot nieuwe conflicten op wereldschaal. Denk aan de claim van de Verenigde Staten op Groenland, hun mineralendeal met Oekraïne en de recent gestarte handelsoorlog.

We vergeten bijna de behoefte aan 'normaal ijzer'. In het land van de Sami (Lapland) ligt bij de stad Kiruna een enorme mijn. In 1642 vond een Sami - noem een Sami nooit een Lap, dat is een scheldwoord - een zwarte steen die naar later bleek vol met ijzererts zat. Aanvankelijk werd het erts via dagbouw gedolven en vanaf 1952 ook ondergronds tot op 1365 meter diepte.

Er is enorm geïnvesteerd in logistiek. Sinds 1888 rijden er ertstreinen naar de havenstad Luleå en vervolgens ook naar de Noorse havenstad Narvik. Nog altijd rijden er dagelijks in totaal veertien 750-meter lange treinen naar de twee havensteden. Liefst 80 procent van al het Europese ijzererts wordt hier gewonnen. Dagelijks zouden er 6,5 Eiffeltorens van gebouwd kunnen worden. Ongekend. Tata Steel in IJmuiden is ook een afnemer. Na verschillende particuliere eigenaren is de mijn sinds 1957 eigendom van het Zweedse staatsbedrijf Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB). Zoals zo vaak gaan de baten voor de Staat hand in hand met de lasten.

Want behalve het aanpakken van milieuproblemen, vooral door de fabrieken die het ruwe erts bewerken, staat het staatsbedrijf al jaren voor de uitdaging om het stadscentrum van Kiruna te verplaatsen. Als gevolg van de mijnbouw direct naast de stad zijn er verzakkingen en aardbevingen in het stadscentrum. Met alle gevolgen voor de sociale veiligheid. Bij het verlenen van de mijnbouwvergunning in 2004 om dieper te gaan winnen is afgesproken het stadscentrum te beschermen. Vanwege de voorbeeldfunctie die een staatsbedrijf vervult is de aanpak gedegen. Het hele stadscentrum wordt verplaatst. Veel gebouwen zijn al op hun nieuwe plek gezet. Op 19 en 20 augustus wordt als hoogtepunt en sluitstuk van het nieuwe en moderne stadscentrum de historische houten kerk daarnaartoe gebracht. Een rit van 5 kilometer waarvoor wegen 20 meter zijn verbreed, een viaduct is afgebroken et cetera. Een hele operatie. Maar in november vorig jaar is al ervaring opgedaan met een andere complexe verplaatsing, dat van het grote 'Pekinghuis'. Naar het transport van de kerk komen naar verwachting tienduizend mensen kijken. Leuk om in de gaten te houden <https://lkab.com/en/events/the-moving-of-kiruna-church/>.

In onze directe woonomgeving zijn ook ontwikkelingen rondom essentiële grondstoffen. De regionale pers spreekt zelfs over een 'jacht op mineralen' door buitenlandse investeerders. Zo zijn er plannen voor open mijnbouw in Orviken voor de winning van uranium; een belangrijk metaal voor onder meer kernenergie. Vorige maand zijn duizenden mensen uit protest de straat op gegaan. Bijzonder omdat Zweden normaal terughoudend zijn. Ze maken zich grote zorgen over aantasting van het milieu bij de winplaats, de kwaliteit van het oppervlaktewater van het Storsjö in Östersund en het grondwater. En ze vrezen de sociale gevolgen voor hun woongebied en de trekgebieden van rendieren van de Sami. Allemaal ingrediënten voor een regionaal conflict. Ik ben benieuwd hoe dit gaat eindigen.

Frank Heijns (HBCS, 1985) en zijn vrouw Bertina zijn naar Zweden geëmigreerd. Zijn advieswerkzaamheden zet hij voort via H-kvadrat. Vanuit Jämtland beschrijft hij opvallende verschijnselen, uiteraard met verbinding met vakgebieden van HVHL en Yuverta.

Ligging van de Mijn in Kiruna met bergen
bewerkt erts. foto LKAB

De te verplaatsen houten kerk van Kiruna.
foto kommun Kiruna

Impressie van het verplaatste centrum waar de
historische kerk naartoe gaat.
foto kommun Kiruna

Voorbeeld van dagbouw in onze directe
woonomgeving: de winning van grovere en
fijnere steenfracties voor de onverharde wegen
in Jämtland. foto Frank Heijns

Zorgen over en hoop voor de toekomst bij studenten

In de gesprekken die studieloopbaanbegeleider Judith Santegoets met studenten Bos- en natuurbeheer voert, komen de laatste jaren steeds vaker zorgen over klimaatverandering en biodiversiteitsverlies ter sprake. In het licht van recente nieuwsberichten over mentale problemen bij jongeren, wilde ze weten: hoe gaat het met studenten die door hun studiekeuze met hun neus bovenop de impact van klimaatverandering en biodiversiteitsverlies worden gedrukt? Vorig jaar voerde ze daarover tien oriënterende gesprekken met studenten, alumni en docenten. In deze ingekorte versie van haar artikel in *Vakblad Natuur, Bos en Landschap* deelt ze haar bevindingen.

Uit de gesprekken blijkt dat klimaatverandering en biodiversiteitsverlies dagelijkse kost is in werk en studie. 'Mijn werk is klimaatverandering'. De thema's die in projecten en lesstof terugkomen leiden tot een brede waaier aan emoties: van optimisme en hoop naar verdriet en frustratie, tot schuldgevoel en moedeloosheid. Door hun ecologische kennis weten de (oud-)studenten en docenten wat er gebeurt en welke impact dat heeft op de natuur. Ze denken dat ze daardoor met meer zorgen over de natuur rondlopen dan mensen die niet werkzaam zijn in dit vakgebied. Gevoelens van frustratie komen vanuit het idee dat er niet geluisterd wordt of dat

andere belangen voorgaan. Het besef een kleine impact te hebben geeft gevoelens van moedeloosheid. Studentendecan Anne Clasquin ziet dat studenten zich afvragen wat zij nog kunnen doen. 'Want ook al studeer je hier, verzorg je lezingen voor studievereniging LaarX, eet je vegetarisch, toch is het nooit genoeg.'

De groene bubbel

De meest genoemde zorg in de gesprekken is de zorg over de vele bubbels waaruit de maatschappij bestaat. In onze groene bubbel ervaren we bepaalde problemen, maar die worden door anderen niet of juist heel anders beleefd. Dat is misschien niets

nieuws, maar de geïnterviewden zien dat de toon van het debat scherper wordt en de urgentie om aan ecologische thema's te werken toeneemt. Een aantal geïnterviewden benoemt dat het onze eigen taak is om uit de groene bubbel te stappen. Zij adviseren de opleiding dat in de studie te doen, bijvoorbeeld door les te geven over andere domeinen dan het groene of via een korte landbouwstage, 'zodat de student ziet dat de boer niet probeert de natuur tegen te werken'.

Coping en zingeving

Mensen hebben verschillende manieren om met tegenslagen om te gaan. Psychologen noemen dit copingstrate-

gieën. Alle geïnterviewden zoeken hoe ze kunnen omgaan met hun emoties rondom klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Drie copingstrategieën springen er in de gesprekken uit: je expliciet richten op datgene waar je een positieve invloed op kunt hebben, je afschermen voor het nieuws en leren om zowel negatieve als positieve emoties over hetzelfde onderwerp te kunnen voelen. Deze strategieën kunnen ook naast elkaar bestaan: 'Tijdens mijn studie heb ik het af en toe zwaar gehad met alle negatieve berichtgeving en voelde ik me soms lamgeslagen, maar het besef helpt dat ik niet voor alles verantwoordelijk ben en alleen maar mijn best kan doen. Ik vind het wel belangrijk me te kunnen laten raken, anders verlies je de connectie met de wereld. Maar dat kan niet de hele tijd, dat put me uit.' De innige relatie met de natuur helpt ook. Zo roemt een aantal geïnterviewden de herstelkracht van de natuur als een belangrijke inspiratiebron en geeft het hen betekenis dat ze daar als natuurbeheerders in kunnen faciliteren. Ze nemen waar dat maatregelen leiden tot

herstel, zoals de terugkeer van soorten. Voor sommigen is de slechte staat van de natuur een bron van zingeving, omdat je dan 'een onderdeel van de oplossing kunt zijn'. Hoewel 'het wrang is dat we ons bestaansrecht als ecooloog krijgen van het feit dat we er een potje van hebben gemaakt.' In alle gesprekken is nog hoop op een positieve toekomst, al is dat soms een kwestie van: niet nadenken maar doen: 'Het werk wordt moeilijker, maar ik blijf optimistisch en probeer gewoon hard te gaan voor de natuur.' En anders is de natuur zelf een grote bron van troost: 'Ieder jaar word ik weer blij van het speenkruid en de bosanemonen die opkomen. De natuur gaat gewoon door en daar zit veel schoonheid in.'

Op de opleiding

Adviezen voor de opleiding van de geïnterviewden zijn het bespreekbaar maken van emoties. 'Ik wil het met andere studenten hebben over hoe je hoop houdt en hoe je iets kunt doen dat impact heeft.' Niet iedere student worstelt daarmee. Volgens studentendecan Anne Clasquin is het juist goed

om verschillende perspectieven uit te wisselen. 'Ook als er studenten zijn die wel hoop hebben, dan is het fijn om dat te horen voor de studenten die het moeilijk hebben. Waar je wakker van ligt, is niet soft. Als school moeten we studenten leren daar woorden aan te kunnen geven.' De opleiding gaat hiermee vanaf komend studiejaar experimenteren door in groepsbijeenkomsten actualiteiten te bespreken in relatie tot keuzes in de studie. Ook wordt de mogelijkheid aangeboden om daar in een 1-op-1-ge-sprek verder op door te gaan. Vanuit de gedachte dat het kunnen verwoorden van emoties en zingevingsvraagstukken rondom klimaat en biodiversiteit óók behoort tot de professionele houding van een bos- en natuurbeheerder anno nu.

Voor contact met Judith Santegoets: judith.santegoets@hvhl.nl. Het volledige artikel is gepubliceerd in de mei-editie van *Vakblad Natuur Bos Landschap* #214.

TEKST JUDITH SANTEGOETS
FOTO HANS VAN DEN BOS

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

28 \ VVA • A

Vismigratie

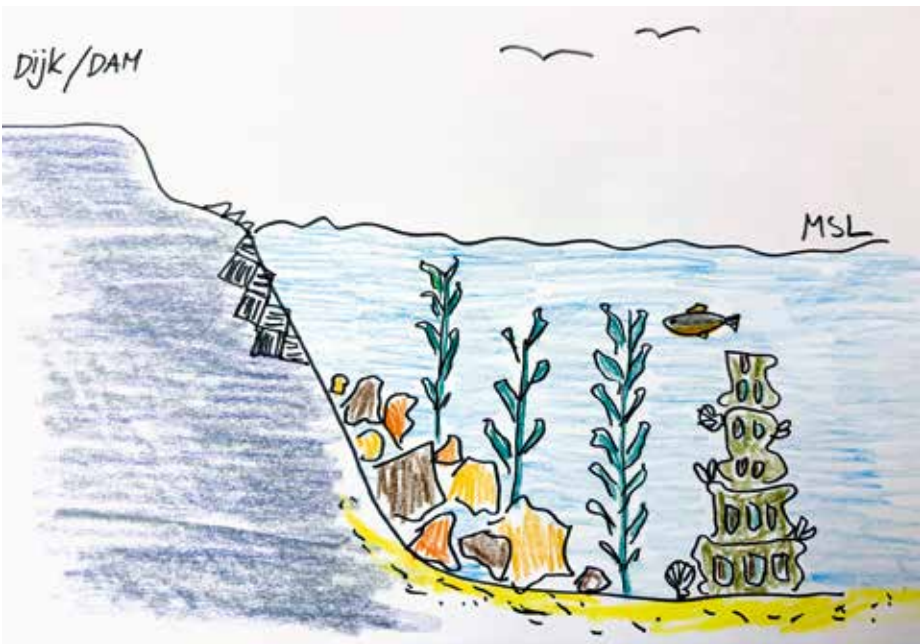
Zo langzamerhand wordt Ottens ook het land op getrokken door het onderwerp vismigratie op het grensvlak van zout en zoet. 'De hele Noord-Europese kust is om veiligheidsredenen zo dicht mogelijk gemaakt, maar als we halfopen systemen maken, kunnen vissen weer trekken en hun hele levenscyclus doorlopen. Je krijgt dan vitalere vispopulaties, waar uiteindelijk alle fauna op zee en aan de kust van profiteert. En het kan! Kijk maar naar de semi-permeabele openingen in de Zuidwestelijke Delta en de vismigratievier in aanbouw in de Afsluitdijk.' Het lectoraat is betrokken bij een 'geweldig' project over vismigratie in het Lauwersmeer. 'Het meer wordt van de zee gescheiden door een dijk met een zware sluis. Er zijn plannen om de sluis geschikter te maken voor vismigratie waardoor vissen van zout naar zoet en omgekeerd kunnen zwemmen. Dan kan jonge haring die vroeger veel in het Lauwersmeer voorkwam vanwege het deels brakke water, terugkeren.' Bij het Lauwersmeer was aanvankelijk veel weerstand. De landbouwsector was bang dat hun gronden verzilten als het meer brakker wordt. Hiervan zal geen sprake zijn, aldus Ottens. 'In Friesland wordt zoet water ingelaten vanuit het IJsselmeer, waarmee het hele systeem wordt doorgespoeld. Het water wordt uiteindelijk afgewaterd op het Lauwersmeer. Zoute kwel op landbouwgrond heeft weinig te maken met de saliniteit van het Lauwersmeer maar met de voormalige zeebodem waar de boeren op werken.'

Eye-opener

Het onderwerp vismigratie was voor haar een eye-opener. 'Ik heb me nooit gespecialiseerd in vis, maar ik ben gaan inzien dat je aan de hand van trekkende vissen het verhaal kan vertellen over hoe oceanen, zeeën, meren en als één groot ecosysteem functioneren, maar die we met stuwen, sluizen en dijken gebarricadeerd hebben. Komt een visje na een lange, avontuurlijke reis over de oceaan eindelijk in de Noordzee aan en staat ie bij ons voor de deur om in zoet water te gaan paaien, dan kan ie er door een sluis of stuw niet in. Eindeloos blijft het visje het proberen om een

Onderzoeker Jimmy van Rijn en Janneke Ottens zetten gezenderde palingen uit in het Sud Ie-gebied bij Lauwersmeer als onderdeel van een gebiedsontwikkelingsproject van het Waddenfonds.

Voorstel voor Rijkswaterstaat om de Afsluitdijk aan de Waddenzeekant te verrijken door verflauwing van het talud, de aanplant van kelp en de aanleg van artificiele riffen.

gaatje te vinden, en soms lukt het. Dan denk ik: Wat een olympiër.' En dan moet de vis verder, dieper het land in, waar ook nog vele obstakels zijn. 'Gelukkig worden steeds meer rivieren en beken optrekbaar gemaakt en zijn er veel inspanningen om de waterkwaliteit en de bedding van beken te verbeteren. De Westerwoldse Aa is daarvan een mooi voorbeeld. Het is een enorme inspanning, maar het levert veel op. Het systeem krijgt zijn oude veerkracht terug. Het gebied wordt

levendiger, er is meer begroeiing, het water wordt schoner. Het is er ook aantrekkelijker geworden voor recreatie. Het lijkt vreemd om zoveel tijd en geld in de vissen te stoppen, maar in feite vertellen ze het verhaal van het hele systeem. Als systeemdenker vind ik dat prachtig. En als ik met het lectoraat kan bijdragen aan veerkrachtige habitats in ons deltasysteem, is dat het toetje van mijn carrière.'

TEKST RIA DUBBELDAM, FOTO'S HVHL

"Als ik erbij stil sta hoe bijzonder het is dat ik met zulke leuke collega's mag werken aan projecten waarin we écht een meerwaarde leveren voor de natuur, realiseer ik me hoeveel geluk ik heb"

Hoe maak jij impact met het werk dat je dagelijks doet?

"Bij TAUW ontvangen we wekelijks aanvragen om mee te werken aan hele interessante projecten. Van biodiversiteitsprojecten, omvangrijke soortenbeschermingsonderzoeken of vraagstukken rondom Natura 2000 of Natuurnetwerk Nederland, alle vragen zijn bij ons team van enthousiaste ecologen welkom! Als projectleider heb ik vaak het eerste contact met de opdrachtgever. Aan de hand van dat eerste contact bedenk ik dan, samen met mijn collega's, welke stappen rondom ecologie doorlopen moeten worden. Vervolgens begeleiden we van A tot Z het project, zorgen we dat dit uitgevoerd wordt en dat de natuurwaarden geborgd zijn én blijven. Als projectleider ontzorg ik mijn collega's en opdrachtgevers door de werkzaamheden te coördineren en te structureren. Dit geeft elke dag weer voldoening!"

Hoe kan jij groeien bij TAUW?

"Bij TAUW werken we aan en voor een enorme verscheidenheid van projecten en opdrachtgevers. Er zijn dus veel keuzemogelijkheden voor het inrichten van jouw eigen werkzaamheden. Je staat echt zelf aan het roer van je carrière. TAUW biedt hierin volop ondersteuning; je kunt sparren met je teammanager en collega's, cursussen volgen en krijgt ruime mogelijkheden om aan de verschillende projecten te werken. Zo kun je zelf ontdekken wat het beste bij je past en waar je de meeste energie van krijgt."

Wat vind je zo leuk aan het werken bij TAUW?

"Ik word heel blij van de vrijheid die ik krijg om regie te hebben over hoe ik mijn werkdag invul en aan welke projecten ik werk. Er zijn zoveel leuke en uitdagende vragen om mee aan de slag te gaan dat ik echt merk dat ik mezelf ontwikkel en stappen maak. Omdat ik dat ook nog eens mag doen in het allerleukste ecologenteam van Nederland ga ik elke dag weer met plezier aan het werk!"

Ilse van Ekris - Projectleider Ecologie

GA DIRECT NAAR
WERKENBIJTAUW.NL

LIVE YOUR
AMBITION

vormt de buitenruimte van morgen

Wij zijn Van Doorn. Wij ontwerpen, vormen en onderhouden terreinen, infrastructuur en groenvoorzieningen. Je vindt ons werk door heel Nederland. Samen zorgen wij voor een duurzame, schone en veilige buitenruimte.

Studenten en pas afgestudeerden zijn van harte welkom om het vak (verder) te leren. Bij ons kun je rekenen op een gevarieerd tokenpakket, leerzame werkzaamheden en degelijke begeleiding door ervaren vakmensen. Je vindt ons kantoor op 10 minuten loopafstand van het station in Geldermalsen.

Nieuwsgierig geworden?

Bekijk hier onze openstaande vacatures: vandoornbuitenruimte.nl/vacatures

vandoornbuitenruimte.nl

“Dit voormalig industrieterrein is geknipt
voor nieuwbouwwoningen”

“Kun je in die nieuwe
wijk wel veilig uit je
eigen moestuintje eten?”

Ieder stukje grond in Noord-Nederland is al eens gebruikt. Soms heeft dat sporen achtergelaten, zoals lood of andere stoffen die een risico vormen voor de gezondheid van mensen, dieren en planten. Het is één van de zaken waar je mee te maken krijgt als je werkt bij de Noordelijke Omgevingsdiensten. Onze bodem-

specialisten adviseren gemeenten en ontwikkelaars bij nieuwe projecten, verlenen vergunningen, behandelen meldingen en houden toezicht op de naleving van regels. Zo houden we samen onze omgeving schoon en veilig, ook voor toekomstige generaties. Lijkt dat jou ook wat? Kijk dan op werkenbijnod.nl.

Werken bij de Noordelijke Omgevingsdiensten. Voor een schoon en veilig Noord-Nederland.